

Біорізноманіття та його збереження

час реінвентаризації 2005 р. обліковано 40 нір, а при реінвентаризації 2017 р. зареєстровано 46, з них 24 нових поселень та 22 потребують додаткових досліджень, після проведення яких кількість поселень може збільшитись.

У Вікнянському лісництві на площу 3000 га припадає 13 жилих поселень, в середньому одне поселення на 230 га; у Краснянському лісництві 10 жилих поселень розташованих на 3577 га площі, приблизно 357 га на одну сім'ю; для Городницького лісництва цей показник значно менший, на 2944 га знаходиться 5 жилих поселень, в середньому 588 га на одне поселення. З наведених вище даних можна зробити висновок, що щільність борсука європейського по заповіднику є оптимальною.

Література

1. Глинська Р. М. Сучасний стан поселень борсука (*Meles meles*) у природному заповіднику «Медобори». Раритетна теріофауна та її охорона. Луганськ, 2008 Праці Теріологічної школи. Випуск 9. С. 209–213
2. Сторожук С. А., Хоєцький П. Б. Стаціонарне розміщення норних звірів в насадженнях природного заповідника «Медобори» // Роль природно-заповідних територій Західного Поділля та Юри Ойцовської у збереженні біологічного та ландшафтного різноманіття (Українсько-польська наукова конференція). — Гримайлів, 2002. — С. 107–108.
3. *Літопис* природи. Природний заповідник «Медобори» Розділ 5. — Гримайлів, 2017р.

УДК: 504.064.3:632.35:635.25(477)

МОНІТОРИНГ БАКТЕРІАЛЬНИХ ХВОРОБ ЦИБУЛИ

Житкевич Н.В.

Інститут мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного
НАН України

Nataliazit1@gmail.com

У Південних областях України (особливо Херсонській та Миколаївській) значно розширились посівні площі під овочеві

Біорізноманіття та його збереження

культури, зокрема під цибулю. Найшкідливішими хворобами цибулі вважаються грибкові та бактеріальні ураження. Дослідженням вітчизняних вчених основними збудниками бактеріозів цибулі в Україні були визначені *Pseudomonas aeruginosa*, *Pectobacterium carotovorum* pv. *carotovorum*, *Burkholderia gladioli* pv. *alliicola*, які викликають гнилизну цибулини та пера рослини [3]. Проте, в останні десятиріччя спостереження за поширенням бактеріальних хвороб цибулі в Україні не проводились. Зазначимо, що інтенсивна інтродукція зарубіжних і вітчизняних сортів цибулі призвела до значного поширення спектра бактеріальних хвороб цієї культури. Значні спалахи хвороб на посівах цибулі викликали суттєві загрози втрати врожаю. Крім того, широке і часто неконтрольоване використання пестицидів призводить до пригнічення діяльності природних регуляторів чисельності шкідливих агентів, їх співвідношення та домінування серед патогенів [4].

У зв'язку з вище зазначеним нами розпочато моніторинг бактеріальних хвороб цибулі в Україні. Фітопатологічний аналіз уражених зразків цибулі відібраних в різних фермерських господарствах Херсонської та Миколаївської (Каховка) областей дозволив класифікувати симптоми ураження та відокремити їх від хвороб, які викликані мікроміцетами. Бактеріальні ізоляти з ураженого зеленого пера та цибулин за культурально-морфологічними та фізіолого-біохімічними властивостями ідентифіковані як облигатні фітопатогени *Pectobacterium carotovorum* pv. *carotovorum*, *Xanthomonas axonopodis* pv. *allii* та факультативний *Pantoea agglomerans*. Відмічено, що на посівах декількох підприємств домінував збудник *Xanthomonas axonopodis* pv. *allii*, що не типово для виділених патогенів минулими роками, а на посівах інших - *Pectobacterium carotovorum* pv. *carotovorum*. Дослідження свідчать про залежність ураження фітопатогенними бактеріями від агротехнічних умов вирощування цибулі та заходів її захисту [5].

Всі досліджені фітопатогенні бактерії є грам – та оксидазо – від'ємні палички. Суттєво відрізняються один від одного за родовими та видовими ознаками, зокрема морфологією колоній, наявністю пігменту, характером росту на твердих та рідких

Біорізноманіття та його збереження

поживних середовищах, наслідками ферментації карбогідратів [1].

Xanthomonas axonopodis pv. *allii* (листовий опік цибулі або бактеріальний опік цибулі) переважно розпочинав ураження з мокнучої бежево-коричневої плями пера та зеленої зморшкуватої поверхні тканини з некрозом до гнилизни. Згодом плями збільшувалися, перетворювалися у смуги, тканина поступово загнивала. Більшість ізолятів *Xanthomonas axonopodis* pv. *allii* виділено саме з пера цибулі.

На лусочках цибулини збудник викликав розм'ягчення тканини світло-коричневого кольору або гнилизна буру гнилизну.

Pectobacterium carotovorum pv. *carotovorum* (мокра гниль цибулі і часнику) переважно ізолювалась з цибулин. У середині цибулини спочатку спостерігалась бежево-коричнева пляма (5-10 мм). Поступово тканина в місці плями розм'якшувалась і покривалась слизом. У таких цибулин перший зовнішній шар соковитих лусок міг бути здоровим, а наступні набували жовто-бурого забарвлення. На зеленому пері симптоми ураження часто візуально схожі з тими, які викликає збудник листового опіку, однак при цьому спостерігалась внутрішня гнилизна у зовні здоровій цибулині від бежевої до чорно-коричневої.

Практично зі всіх дослідних зразків цибулі з різних місць відбору поряд з основними збудниками бактеріозів ізолювались факультативні патогени *Pantoea agglomerans*. Поряд з традиційно авірулентними формами ізолювались високоагресивні штами. Агресивні *Pantoea agglomerans* викликали хлоротичні плями та смуги на пері цибулі, а при штучному зараженні викликали в'янення або поступове загнивання всієї рослини. Таке виникнення і поширення раніш безпечного патогена узгоджується з даними літератури [2].

Таким чином, проведений моніторинг хвороб цибулі і фітопатологічний аналіз дослідних її зразків з різних ґрунтово-кліматичних зон областей України дозволив визначити наявність двох високоагресивних і поширених у природі фітопатогенних збудників хвороб цибулі *Pectobacterium carotovorum* pv. *carotovorum* та *Xanthomonas axonopodis* pv. *allii*. Крім того, визначено і досліджено потенційно небезпечну факультативну

Біорізноманіття та його збереження

фітопатогенну бактерію *Pantoea agglomerans*.

Література

1. *Діагностика* фітопатогенних бактерій: методичні рекомендації, під. ред. Патики В. П. – Київ, 2014. – 26 с.
2. *Иванова О.В.* Бактериальные заболевания лука и чеснока в Республике Молдова и разработка схемы отбора устойчивых к ним форм: автореф. дис. канд. биол. наук./ Иванова О.В.; с-х. Акад - Москва, 2001. - 16 с.
3. *Фітопатогенні* бактерії. Бактеріальні хвороби рослин. / [Гвоздяк Р.І., Пасічник Л.А., Яковлева Л.М., Мороз С.М., Литвинчук О.О., Житкевич Н.В., Ходос С.Ф., Буценко Л.М., Данкевич Л.А., Гриник І.В., Патики В.П.] під. ред. Патики В.П. – Київ: ТОВ «Науково-виробниче підприємство Інтерсервіс», 2011. – 442 с.
4. *Шкалик В.А.* Защита растений / Шкалик В.А. под. ред. А.А. Белоусова, Н.А. Фролова. – Москва: Колос, 2004. – 205с.
5. *Roumagnac P.,* Spatial and Temporal Analyses of Bacterial Blight of Onion Caused by *Xanthomonas axonopodis* pv. *allii* / Roumagnac P., Pruvost O., Chiroleu F. and Hughes G./ Ecology and Epidemiology Vol. 94 (2004), Number 2, 138-146 p.

УДК 565.78

БРАЖНИКИ (*SHINGIDAE*) ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА "МЕДОБОРИ"

Капелюх Я.І.

Природний заповідник "Медобори"

E-mail: medobory@gus.tr.ukr.tel.net

Родина бражники об'єднує велику групу оригінальних і своєрідних, переважно присмеркових та нічних, метеликів. До них належать найбільші метелики місцевої фауни, які досягають до 130 мм у розмаху крил. Сильні крила роблять їх найкращими літунами серед лускокрилих – можуть розганятися до 140 км/год та виконувати фігури пілотажу, що дозволяє зависати на довгий